

Jože Smej

MARTJANSKA ŽUPNIJA V PERSPEKTIVI 600 LET

Od 13. do 20. septembra 1992 so v Martjancih obhajali 600-letnico župnijske cerkve in župnije sv. Martina. Naslanjali so se na napis na steni v cerkvi. Napis v značilni gotski pisavi se glasi:

ITEM ANNO M^oC.C.C.L.X.X.X.X.^oII^o EDIFICATA FUIT ISTA ECCLESIA VIDELICET TPE. PLEBANI ERASMI PER MANUS JOHANNIS AQUILE DE RAKESPURGA ORIUNDI... ("Prav tako je bila ta cerkev zgrajena leta 1392 namreč v času župnika Erazma po rokah Janeza Aquile, ki je bil doma iz Radgone"). K obhajanju tega jubileja jih je spodbudilo tudi podobno obhajanje pred 100 leti.¹

Tej častitljivi obletnici naj bo posvečena tudi pričujoča razprava.

Začetki martjanske župnije (1366-1592)

Šematizmi sombotelske škofije poudarjajo, da je ta ali ona župnija "antiquissima" ("zelo starodavna"). Tako pravi npr. Szombathelyi püspöki megye papságának névtára, Szombathely 1871, str. 75 (Šematizem duhovščine sombotelske škofije): "Martyáncz, a legrégibb plebániák egyike, 1392 már létezett" ("Martjanci so ena izmed najstarejših župnij. Leta 1392 je že obstajala"). Schematismus cleri Dioecesis Sabariensis pro anno Domini 1914, Sabariae, str. 95 (Šematizem duhovščine sombotelske škofije za leto Gospodovo 1914, Sombotel), naglaša: "Mártonhely (Martjanc). Parochia saec. XIV. exstitit" ("Martjanci. Župnija se odlikuje že v 14. stoletju").

Zato bomo v pričujoči razpravi poleg naziva "župnija" uporabljali tudi izraz "pražupnija".

Prej navedeni napis na steni cerkve sicer pravi, da je bila cerkev zgrajena leta 1392, vendar lahko ta letnica pomeni le leto poslikave. Pozidana pa naj bi bila že prej. Tako imenovana "Visitatio Kazosiana" ("Kazoianova vizitacija"; vizitiral je opat Štefan Kazó - op. J.S.) z dne 14. marca 1698 pravi: "Visitatio ecclesiae in oppido MARTIANCZ... Ecclesia in ipso oppido, ab

antiquis catholicis in anno millesimo, trecentesimo, et octuagesimo in honorem Sancti Martini Eppi Turonensis aedificata, solique orientali observata" - v prevodu: "Vizitacija cerkve v trgu MARTJANCI... Cerkev v trgu samem (tj. v Martjancih - op. J.S.) so zgradili starodavni katoličani leta tisoč tristo osemdesetega v čast svetemu Martinu, turonskemu škofu. Obrnjena je proti sončnemu vzhodu."

Marijan Zadnikar domneva, da je treba nastanek prve cerkve v Martjancih pomakniti za nekaj stoletij nazaj in "smemo celo upravičeno sklepati, da je bila prednica sedanje gotske stavbe romanskega izvora".²

Tudi župnija v Martjancih je morala obstajati že pred letom 1392, kajti kraj Martjanci se v zgodovinskih dokumentih leta 1365 in 1366 imenuje kot "Zenthmartun" ali "Scentmartun in dystricte Sancti Martini" ("Sveti Martin v okolišu Svetega Martina").³

V okoliš Svetega Martina ali v martjansko pražupnijo so takrat (1366) spadali tile kraji: Martjanci, Nemčavci, Markišavci, Gòrica, Predanovci, Brezovci, Lemerje, Puconci (=Monakfalua), Sebeborci, Križanci (v soseščini Tešanovcev; kraj so Turki opustošili pred letom 1627, skupaj s sosednjimi vasmi: Obrancakovci, Nagoninci in Bukovnico), Obrancakovci, Tešanovci, Nagoninci, Moravci in drugi Moravci, Mlajtinci (=Sulukfalua, pozneje - leta 1499-Mladethyncz, tj. Mladetinci ali Mlajtinci), Lukačovci, Noršinci. - Skupaj 18 naselij.⁴

Prvi, po imenu znani pomembni mož v zgodovini martjanske župnije bi bil potemtakem plebanus Erasmus (župnik Erazem). Erazem je krstno ime po škofu in mučencu sv. Erazmu iz Dioklecijanovih in Maksimiljanovih časov. Mučeniške smrti je umrl leta 304. Goduje 2. junija.

Župnik Erazem - kakor ga je na steni martjanske cerkve ob prvem apostolu nad zakristijskimi vrati naslikal Janez Aquila - je videti kot skro-

2 Marijan Zadnikar, Martjanci, M. Sobota 1968, str. 6-7.

3 Prim. Ivan Zelko, Prekmurje do leta 1500, M. Sobota 1982, str. 62.

4 Prim. Dezső Csánki, Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. II. kötet, Budapest, 1894, str. 716.

1 Prim. Jože Smej, Prekmurski pisatelj Jožef Bagáry in jubilej martjanske cerkve, v: Stopinje 1991, str. 104-107.

men zemljan, ves majhen v primeri s svetniškimi liki. Ponižno kleči, roke pa ima sklenjene k molitvi. V obliki kolobarja do golega ostriženo lasišče (tonzura) in v elegantnih gubah padajoči plašč ga kažeta kot dominikanskega meniha. Izpred ust se mu vije navzgor proti nebu bel trak, na katerem je izpisan njegov pobožni vzdih: DEUS ESTO PROPITIUS MIHI PECCATORI ("Bog, bodi milostljiv meni grešniku!" - Tako je molil cestinar v templju; prim. Lk 18,13 - op. J.S.).

Drugi, po imenu znani pomembni mož v zgodovini martjanske župnije pa je Johannes Aquila, arhitekt in slikar, domá iz Radgone.

Že omenjeni vizitator Kazó je takole ocenil martjansko cerkev, stavbarsko umetnino Janeza Aquile: "Est in suis aedificiis solida, ampla, magna et quondam etiam in sui pulchritudine gratiosa" ("Kot zgradba je v svojih elementih trdna, prostorna, velika in kakor nekoč v svoji lepoti ljubka"). Nato opisuje Kazó še poslikavo cerkve.

Slike v cerkvi so preprostemu ljudstvu rabile kot "Biblia pauperum" ("Sveto pismo ubogih"). Iz slik je verno ljudstvo bralo to, česar iz svetih knjig, iz Biblije in Življenja svetnikov, ni moglo in ni znalo.

Namen pričujoče razprave ni, da bi našteli vse slike v martjanski cerkvi. To so storili drugi.⁵ Tu želimo osvetliti le nekatere momente slikarij, predvsem napise.

Iz življenja zavetnika cerkve, tj. sv. Martina, je Janez Aquila naslikal tri prizore: Martin kot vojak na konju z mečem odreže polovico svojega vojaškega plašča, da bi odel berača, ki stoji pred njim. Ta dogodek je naslikan na severni steni prezbiterija med zakristijskimi vrati in med gotskim stenskim tabernakljem.

Druga dva prizora sta na južni steni. Levi prikazuje, kako sv. Martin z mitro na glavi in v škofovskem plašču obudi od mrtvih tri zabodene viteze. Na napisnem traku lahko razberemo besede: IN NOMINE DOMINI IHESU SURGITE ET CREDITE (V imenu Gospoda Jezusa, vstanite in verujte).

Na sosednji sliki vidimo, kako umirajoči škof Martin leži na trdi deski, okrog njega so duhovniki menihi, ki molijo iz knjig, ga blagoslovljajo

s kadihom in mazilijo, angel pa že sprejema njegovo dušo v obliki drobnega človečka, da jo ponese v nebo. Na napisnem traku beremo: (ECCE) SACERDOS MAGNUS QUI IN DIEBUS SUIS (PLACUIT DEO). To je antifona, vzeta iz drugih večernic v čast spoznavalcu škofu: "Glejte, veliki duhovnik, ki je bil v svojih dneh Bogu všeč."

Na severni steni so naslikani apostoli, nad slavolokom pa sv. Jurij v boju z zmajem. To je ena najlepših slik sv. Jurija. Na slavoloku je naslikan tudi sv. Pavel Puščavnik, ki ga razodeva napis: S. PAUL P. HEREMITA (Sveti Pavel, prvi puščavnik). Po njem je dobil ime red pavlincev, ki je bil že v 13. stoletju razširjen na Madžarskem.

Na gotskem oboku je upodobljen Kristus PANTOKRATOR, Kralj vesolja, okrog njega štirje evangelisti s svojimi simboli: Luka z volom, Marko z levom, Janez z orlom, Matej z angelom v človeški podobi. Pri Janezu je še viden napis iz začetka njegovega evangelija: IN PRINCIPIO ERAT VERBUM (V začetku je bila Beseda).

Nad petstranim sklepom prezbiterija klečijo angeli na oblakih in z napisi iz mašne glorijske, ki je Hymnus angelicus (angelska himna), izražajo čast Pantokratorju: LAUDAMUS TE, BENEDICIMUS TE, ADORAMUS TE... (Hvalimo te, slavimo te, molimo te...).

Na skrito mesto ob oknu v južno poševnico tristrano sklenjenega prezbiterija je Janez Aquila upodobil sebe kot klečečega moža z brado, s stožčastim klobukom, z viteškim sukničem in mečem ob boku. S sklenjenimi rokami prosi, kot je zapisano na belem vijočem se traku: OMNES STI. ORATE PME JOHANNES AQUILA PICTORE (Vsi svetniki, prosite zame, Janeza Aquila, slikarja).

Ostane odprto vprašanje, ali sta že od začetka spadali k martjanski pražupniji dve vasi, ki leta 1366 nista bili "in dystricte Sancti Martini", marveč "in dystricte Waralyakurniky)" ("v Podgrajskem okolišu"), in sta se leta 1754 odcepili od martjanske pražupnije in se priključili cankovski župniji: Pužavci (Pusouch, leta 1366) in Strukovci (Ztrykolch, 1365; Ztrypkouch, 1366). Isto moramo reči, kar se tiče vasi, ki so se 1796 izločile iz martjanske pražupnije in se priključile na novo ustanovljeni sebeščanski župniji: Pečarovci (Pynchrouch, 1365; Pychorouch, 1366), Dankovci (Donkolch, 1365; Donkouch, 1366), Mačkovci (Mwskowcz, 1486), Moščanci (Muz-

5 Prim. npr. France Stelè, Umetnost v Slovenski krajini, v: Slovenska krajina, Zbornik, Beltinci 1935, str. 28; Marijan Zadnikar, n.d. pod op. 2; Janez Balažič, Starejše plasti stenskih slikarij v Prekmurju, v: Zbornik soboškega muzeja II, M. sobota 1992, str. 13-26.

na, 1376), Šalamenci (Solomonch, 1365; Salamonch, 1366) in Vaneča (Wanecha, 1499).

Leta 1754 sta se iz martjanske prazupnije izločili tudi vasi Brezovci in Lemerje.

Lukačevci pa so že pred letom 1698 pripadli soboški župniji.

K martjanski prazupniji so spadale tri podružnične cerkve: sv. Marjeta v Pužavcih, sv. Fabijan in Sebastijan ter sv. Nikolaj v Selu.

Okrog martjanske cerkve je bilo pokopališče. Vizitacijski zapisnik iz leta 1698 pravi: "Habet caemeterium circa se extensum, bene magnum, lignisque levigatis circumdatum, passim tamen labefactatum". V prevodu: "Ima (namreč cerkev - op. J.S.) okrog sebe pokopališče, prostrano in dovolj veliko, obdano z lesenim plotom, ki pa je tu in tam že poškodovan."

Duhovnike, pa tudi laike (če so plačali predpisano pristojbino), so pokopali v cerkvi. Tako najdemo v steno prezbitarija martjanske cerkve z ostrim predmetom vrezana imena župnikov, kaplanov in tudi laikov. To so nagrobni napisi, nekateri zelo težko berljivi.

Iz teh napisov zvemo, da je v Martjancih deloval župnik Nikolaj.....ch, ki je umrl leta 1483.

Tega je nasledil Andrej Sestranchicz, ki je umrl leta 1507.

Na bedenji dan sv. Benedikta (tj. 20. marca) je umrl župnik Sestranez.

Tega je nasledil Udalrik Seztranchicz. O tem je dvakrat zapisano: "Hic fuit ille qui comedit" ("Ta je bil tisti, ki je pojedel? zapravlil? potratil?").

V Gospodovem letu 1485 je bil v Martjancih kaplan gospod Mihael, "quodque pl(e)b(a)nus in Bagonia" ("tudi župnik v Bogojini"; ni jasno, ali je bil prej ali pozneje župnik v Bogojini. V krstni knjigi bogojanske župnije od leta 1673 je kraj Bogojina zapisan kot "Bogoinia", "Bagoinia", "Bagonina" - op. J.S.).

Leta 1492 je bil v Martjancih kaplan Peter Preys ... de Karniola (s Kranjskega), leta 1519 pa Peter Sand, leta 1580 Jakob Kotaj (kaplan ali laik?), leta 1582 Johanes Sucoris (kaplan ali laik?), leta 1595 Tomaž Ūlen (kaplan ali laik?), leta 1597 Pavel Zek, Diak (deak = pisar, kantor ali tudi samo dijak, vešč latinskega jezika).

Nagrobne napise, vrezane v steno prezbitarija martjanske cerkve je ob svojih obiskih leta 1920 in 1925 natančno prepisal Fr. Stelè in jih tudi objavil.⁶ Tu smo jih navedli v slovenskem prevodu.

Župnija pod upravo protestantov (1592-1673)

V 90. letih 16. stoletja je martjanska župnija prešla v roke protestantov in je bila 80 let v njihovi upravi.⁷

Podroben spis o davkih iz leta 1599 in 1601 pravi, da je v teh letih martjanski pastor plačeval 4 forinte, 50 denarjev davka.⁸ Po imenu nam ni znan. Morda je bil to predikant Janez Jagodič, ki je župljanom martjanske podružnične cerkve Sv. Sebeščana znižal dajatve.⁹

Drugi po imenu znani martjanski predikator je bil Janoš Salasegi. V njegovem času, tj. leta 1604, so dali cerkveni vinograd v Vučji gomili v zakup Jurku Ferenceku. Martjanski cehmeštri so bili takrat Stanko Herbar iz Noršincev, Šebjan Maroša iz Mladetincev in Lukač Matjašič ter Gerigor Halašta, oba iz Martjancev. Njihova imena so ohranjena v t.i. Martjanski pogodbi iz leta 1643.¹⁰

V letih od 1612-1648 je bil v Martjancih predikant Mihael Domjan. Pred luteransko cerkveno oblastjo se je delal za luteranskega pastora, v resnici pa je bil helvetske veroizpovedi in se je udeleževal kalvinskih sinod. Na Domjana so se sklicevali kalvinci, ko so po njegovi smrti (1648) prištevali martjansko cerkev med kalvinske pos-

cerkev v Martjancih, v: ČZN 22 (1927) snopič 1-2, str. 5-6.

- 7 Prim. Ivan Zelko, Protestantska cerkvena uprava v Prekmurju od konca XVI. stoletja do leta 1781, v: Bogoslovni vestnik XXX (1970) str. 223.
- 8 Etele Thyri, A dunántúli református egyházkerület története, Pépa 1908, str. 313.
- 9 Prim. Ivan Zelko, Gradivo za zgodovino reformacije v Prekmurju, vizitacijski zapisnik iz leta 1627, v: ČZN 55 (1973) 1. zv., str. 113.
- 10 Prvega januarja 1643 so - najbrž v Martjancih - napisali zakupno pogodbo glede cerkvenega vinograda v Vučji gomili in hkrati oskrbeli tudi njen prepis (torej prepis iz leta 1643). Prepis je svojeručno overovil Nikolaj Barbely med svojim župnikovanjem v Martjancih (1753-1754). Prepis listine je martjanski župnik Jožef Bagáry 28. avgusta 1883 posodil Antonu Trstenjaku. Trstenjakov prepis martjanske pogodbe je Franc Stelè objavil v ČZN pod naslovom: 2. Slovenska listina iz l. 1643. Prim. op. 6 in dodaj str. 6-9. Overvljenega prepisa martjanske pogodbe Trstenjak Bagáryju ni vrnil. Našel ga je v Trstenjakovi zapuščini Ivan Škafar in ga z uvodom in opombami objavil pod naslovom: Jožef Bagáry, Anton Trstenjak in martjanska pogodba iz leta 1643, v: Kronika 20 (1972) 39-49. Jezik pogodbe je sicer pretežno kajkavski, vendar ima veliko lepih prekmurskih izrazov, zato jo je treba šteti med prekmursko slovensko slovstvo. Prim. Vilko Novak, Izbor prekmurskega slovstva, Ljubljana 1976, str. 107-108.

6 Fr. Stelè, Gradivo za prekmursko zgodovino, 1. Župna

tojanke in so luteranom odrekli upravičenost do nje.

Domjanov sin Mihael Domjan je bil leta 1649 ordiniran za Martjance od kalvinskega škofa, vendar pa so evangeličani že leto prej, 22. julija 1648, na sinodi v Locsmandu ordinirali za Martjance svojega kandidata Janeza Synkocha (Šinkovca) in tako prehiteli kalvince.

Na sinodi v Kajdonu 24. maja 1652 je sledila zopet nova ordinacija: kalvinci so določili za Martjance Janeza Rakicsányija (Rakičanskega). Oba predikanta sta bivala v Martjancih.

Ker sta obe stranki vztrajali pri svojem stališču, je prišlo do spora.

Z vednostjo županijskih oblasti se je 14 ali 18 zastopnikov martjanskih tržanov odpravilo v Veliko Kanižo k turškim oblastnikom. S seboj so imeli pismo, v katerem je bil pojasnjen spor. Odgovorili so turški age iz Velike Kaniže in še posebej Muszel, turški župan za Martjance.

Obe pismi sta pisani v starem madžarskem jeziku. Prvo pismo je naslovljeno martjanskemu občinstvu (A Martyánci közöbségnek), drugo pa martjanskemu predikantu augsburške veroizpovedi. Obe sta datirani 29. junija 1652. Izvirnik obeh pisem je odnesel s seboj Lajos Bitnicz (1790-1871), stolni prošt v Sombotelu, profesor in zgodovinar, v martjanskem arhivu pa je pustil njun prepis. Na Bitniczevem prepisu je druga roka s svinčnikom pripisala tole: "Az eredetiek Bittnicz Lajos volt szombh. székesegyh. nagy-prépost urnak voltak átadva az 1885. évben s annak hagyatékában találhatók" ("Izvirnika sta bila leta 1885 izročena gospodu Lajosu Bittniczu, sombotelskemu velikemu proštu in se lahko najdeti v njegovi zapuščini").

Obe pismi sta bili velikokrat objavljeni, bodisi v madžarščini bodisi v slovenskem prevodu.¹¹

11 Tako npr. Jožef Pustai, Adalékok a mártonhelyi plébánia - templom 500 éves történetéhez, v: Múraszombat és vidéke 8 (1892) 46, 2-3; Fran Ivanocy, Vázlatok a régmult korból, v: Szombathelyi újság 7 (1900) 15, 10; Etele Thyri, n.d. pod op. 8, na straneh 315-316; Josip Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, Mohorjeva tiskarna Celje, 1911, 701; Franc Oslay, Z historie nasega národa, v: Domovina 3 (1922) št. 9-10, str. 2-3; Franc Sušnik, Prekmurski profili, v: Slovenec 52 (1924) 242,2 in ponatis v posebni knjižici, Maribor 1929, 57-59; Vilko Novak, Franc Ivanocy, Iz naše davnine, v: Novine 24 (1937) 34,2; Janez Erjavec, Župnija Martjanci, v: Stopinje 1977, 83-84; Ivan Zelko, Gradivo za prekmursko zgodovino, v: Acta ecclesiastica Sloveniae 5, Ljubljana 1983, str. 236-237.

Vendar se zdi, da tudi v tej Zelkovi objavi prepis pisem

V pismu kaniških velikih agov je poudarjeno: "Če so vam torej glave drage in jih potrebujete, zvesto prenašajte drug drugega. Živite lepo v miru med seboj. Predikanta obeh veroizpovedi bodita strpna drug do drugega in živita složno, kajti če nastane zdražba med vama, bosta plačala s svojima glavama..." (prev. J.S.).

Opomin v drugem pismu: "Jaz Muszel, martjanski župan, ti dajem na znanje: si pop ali kakšen vrag? Znano mi je, da tržane preganjaš in mučiš..." (prev. J.S.) je verjetno namenjen Janezu Rakicsányiju, ki je bil sicer kalvinec, a se je delal, kot da je predikant augsburške veroizpovedi.

Tako menita Etele Thyri¹² in Franc Šebjanič.¹³

Stanje martjanske župnije v tem času je razvidno iz vizitacijskega zapisnika slovenskih cerkva z dne 13. julija 1621. Okrog leta 1600 je katoliški duhovnik moral zapustiti Martjance. Preselil se je k podružnični cerkvi sv. Marjete v Pužavcih.

Ob omenjeni vizitaciji 13. julija 1621 je pastor Mihael Domjan odstopil svoj vinograd martjanski župniji.

Zadnji martjanski predikant je bil Adam Bokany. Leta 1673 je predal župnijo katoličanom.

V obdobje protestantske uprave martjanske župnije sodi tudi t.i. Starejša Martjanska pesmarica (MP I). Leta 1710 je MP I bila last Nikolaja Legéna v Martjancih, ki se je podpisal na str. 144 2. dela pesmarice: "Per me Nicolao Legen in Martyanczi." Prvotna letnica pod 1710 je nečitljiva. Franc Kovačič ob odkupu pesmarice bere letnico 1549 ali 1649. Franjo Fancev, ravnatelj zagrebške univerzitetne knjižnice, pa je najprej bral 1643, pozneje pa je "slutil" letnico 1593.

O tej pesmarici je podrobneje pisal predvsem Vilko Novak, ki med drugim pravi: "Prav slovenska in nemška luteranska besedila že v MP I dokazujejo, da so jih zapisali v najstarejše pes-

ni povsem natančen. Npr. v prvem besedilu namesto "veszteségben legyetek" bi moralo biti "veszteségben legyetek", kot bereta Thyri in Oslay, kajti sicer bi pomenilo "v izgubi živite"; "veszteség" pa pomeni "v miru"; v drugem besedilu pa bi moralo biti "vagyon hiremmé" (tako Bitniczev prepis in Thyri, Oslay pa "hiremmel") in ne "hitemmé"; prevod bi se torej moral glasiti: "Znano mi je" ali "sporočili so mi", in ne: "pri moji veri".

12 Prim Etele Thyri, n.d. pod op. 8: "Muszel ispaja parancsa tehát Rakicsányinak szólt" ("Ukaz župana Muszla je torej veljal Rakicsányiju", str. 316).

13 Franc Šebjanič, Protestantsko gibanje panonskih Slovencev, M. Sobota 1977, str. 23.

marice prekmurski - slovenski evangeličani in ne kajkavski katoliki..."¹⁴ Tudi v Prekmurju so protestanti prevzemali besedila starih katoliških pesmi.

Za zgled navedemo tu eno kitico iz MP I:

34. Jesus do Szuncza Szvetleisi,
od Balsama jeszi dragsi,
od Szlatkocse meda Szlaisi,
od vszeih Sztvarih lubeznisi.

Ravno "napake", ki jih v tej pesmarici vidita Franjo Fancev in Olga Šojatova, niso napake, poudarja V. Novak, ampak so prekmurske narečne oblike. Npr.: "Skuzami" (ne suzami), "bujti" (ne úbiti), "cvejtek" (ne cvetek), "zvezjde" (ne zvezde; tipičen prekm. diftong!), "brodil", v pomenu razmišljaj (ne brojil), "dva trije ga pelajo" (ne dva trije jega pelajo) itd.

MP I je sedaj v Univerzitetni knjižnici v Mariboru pod oznako MS 56.

Župnija pod turško oblastjo (1624-1690)

V soboto 21. oktobra 1600 je padla v turške roke mejna trdnjava Velika Kaniža. Od takrat so Turki prodirali tudi v Prekmurje.

Iz rokopisa, ki je bil sestavljen v sredo 1. decembra 1649 deloma v latinskem, deloma v madžarskem jeziku, zvemo, kdaj se je kak kraj v Tótságu (Slovenski krajini) uklonil Turkom.¹⁵

Paše in begi so iz Velike Kaniže poslali k prebivalcem posameznih vasi krvnike in njihove pomočnike. Ti so vaščane z grožnjo in tudi z obglavitvijo tega ali onega prebivalca prisilili, da so se uklonili Turkom. Po dolgem barantanju so se zedinili glede dajatev Turkom. O uklonitvi so Turki izdali zagotovilno ali vdanostno pismo, ki je za uklonjeno vas pomenilo zavarovanje in svobodno gibanje. Če se kak kraj ni hotel ukloniti, so ga Turki v svarilen zgled oropali, požgali, prebivalce pobili ali odvedli s seboj v Veliko Kanižo. Zato je v popisu uklonitve včasih rečeno: "V letu pred uklonitvijo so jih Turki oplenili..."

V martjanski župniji se je najprej uklonila vas Tešanovci. Še prej pa so Turki opustošili kraje okrog Tešanovec: Obrancačkovce, Negonince in Križance. Martjanski tržani so se dolgo upirali, a nazadnje so le popustili Turkom.

Tako so bili takrat naši kraji v Prekmurju pod dvojno oblastjo: madžarsko (zemljiški gospodje) in turško. Dajatve pa so morali dajati tej in oni oblasti.

Blaž Temlin, oskrbnik rakičanskega gradu, piše 18. septembra 1644 grofu Adamu Bathyányju v Güssing: "... naj vas obvestim, v kakšnem stanju so Martjanci... Martjančarjem sem odvzel vdanostno pismo, v katerem zagotavljajo Turkom zvestobo, in ga bom, kakor hitro bo mogoče, poslal nazaj v Kanižo. Vem pa, da bo tisti, po katerem bom poslal to pismo, strašno tepen. Zgodilo pa se bo tudi ... da bodo Turki prišli v Martjance in ... do kraja opustošili to mesto."¹⁶

Preden navedemo popis uklonjenih krajev martjanske župnije, je potrebno razložiti nekaj pojmov: cimazinsko sukno (czimazin posztó) je cenejše sukno; denar je bakren novc; forint je zlatnik (1 forint = 100 denarjev); groš (1 forint = 25 grošev); ognjiščina ali dimnina (füst pénz), lat. fumarium) je davek od posameznega gospodinjstva ali ognjišča; pint je mera, pribl. 1,6 l; Raci = Slavonski Srbi; septu sukno je dražje sukno; tolar je graški srebrenik; tunjka (tungh, nem. Tonne) je kablica, ki drži ok. 30 l; ispai je turški "župan".

Po bitki pri Monoštru leta 1664 je nastopilo delno olajšanje. Turki niso izvajali popolne oblasti v Prekmurju.

Ponovno pa se je uveljavila turška oblast v letih 1678-1683, ko so Turki prodirali proti Dunaju.

Turška oblast nad Prekmurjem je prenehala z osvoboditvijo Velike Kaniže leta 1690.

Sledi popis Turkom uklonjenih krajev martjanske župnije po kronološkem redu:

"TEŠANOVČANI (Tessanocziak) so se uklonili leta 1624 paši Sebinu Odi, ki jim je dajatev zvišal za dva forinta, pet forintov ognjiščnine, tolar kot darilo sultanu, kebel pšenice, tri voze z vprego in k vsakemu vozu še po štiri pešce delavce ter za osem pintov masla. Pred uklonitvijo so Turki Tešanovčane, kot se le-ti spominjajo, večkrat oplenili, nekatere so pobili, druge odvedli s seboj, skupno do sto, od katerih se nobeden ni rešil.

MORAVSKI vaščani (Moraczi falubeliek) so se uklonili leta 1624, in sicer agi Hernyösziju. Plačevali ali dajali so 15 forintov, vsak forint računajoč po 25 grošev, 4 forinte ognjiščnine, 3 voze z vprego in osem pintov masla. Sedanji

14 Vilko Novak, Prekmurske rokopisne pesmarice od XVI. do sredine XVIII. stoletja, v: Stopinje 1988, str. 34.

15 Listinski arhiv v Budimpešti, št. P. 1315. I. Ádám másolatí könyve.

16 Listinski arhiv v Budimpešti, št. 48811.

njihov gospodar beg Aly jim je zvišal dajatev za pol tunjke medu, 3 vatlje septu sukna, 2 lisičji koži, poldrugi voz, 3 vedre vina, kebel pšenice, pint masla in za en forint ognjiščnine. Poleg tega dajejo 64 denarjev kot darilo paši.

MLAJTINCANI (Mladetincziak) so se uklonili leta 1628, in sicer paši Jusufu Odi. Od petnajstih hiš so plačevali ali dajali 14 forintov, vsak forint računajoč po 25 grošev, 9 forintov dvojne ognjiščnine, darilo paši, bodisi pint masla bodisi forint, tri voze z vprego in poleg vsakega voza še po dva pešca delavca, dva kebla moke in dva pinta masla. Omenjeni turški gospodar jih je prodal ispaiju Jusufu in jim hkrati zvišal dajatev za 2 forinta in 10 pintov masla. V letu pred uklonitvijo so jih Turki oropali. S seboj so odvedli 70 ljudi. Od teh se jih je odkupilo deset, tako Mihael in Jurij Gibičar za 400 forintov, vsak forint računajoč po 25 grošev, Mihael Rengel za 100 forintov, Mikloš Toplak za 100 forintov, Mikloš Rengel za 80 forintov, Štefan Francalik skupaj z ženo za 130 forintov, Štefan Lipič z ženo in dvema otrokoma za 380 forintov. Drugi so še sedaj v ujetništvu. Ob plenitvi so 3 tudi pobili.

Vaščani VUČJEGOMILSKEGA PODBUKOVJA (Vucha Gumilay Bikalia falubeliek) so se uklonili leta 1629, in sicer agi Memhetu. Plačevali ali dajali so 8 forintov, 4 forinte ognjiščnine, 4 pinte masla in dva kosca. Sedanji njihov gospodar paša Oda Mustafa jim je dajatev zvišal za dva voza, kebel pšenice in poldrugo vedro vina. Pred uklonitvijo so jih Turki oplenili. S seboj so odvedli 15 ljudi, 3 pa so pobili.

SEBEBORSKI vaščani (Szent Biborczi falubeliek) so se uklonili leta 1632 agi Palotayju. Od sedemindvajsetih hiš so plačevali ali dajali 12 forintov, vsak forint računajoč po 25 grošev, 5 forintov ognjiščnine, 15 pintov masla, darilo paši poldrugi forint, 3 voze z vprego in poleg vsakega voza še po štiri pešce delavce. Ko jim je omenjeni turški gospodar umrl, so prešli v last ispaiju Czivanu, ki jim je dajatev zvišal za tunjko medu, 15 funtov lanu, kebel moke, kebel suhega sadja, 8 gosi, 8 kopunov, 8 kokoši, dve vedri vina, dve lisičji koži in za en voz. V letu uklonitve so jih Turki trikrat oropali. S seboj so odvedli šestindvajset ljudi, izmed teh se je odkupil Gregor Nemet, in sicer za 40 srebrnih tolarjev, drugi so še sedaj tam.

MOŠČANSKI vaščani (Muszna falubeliek) so se uklonili leta 1633, in sicer ispaiju Hasonu Konkolyju. Od trinajstih hiš so plačevali ali da-

jali 12 forintov, forint računajoč po 25 grošev in poldrugi voz z vprego. Ta njihov turški gospodar jih je prodal ispaiju Hasonu Hadšiju, ki jim je dajatev zvišal za 3 forinte, 5 forintov ognjiščnine, 65 denarjev kot darilo paši, osem pintov masla, kebel suhega sadja, kebel pšenične moke, en tolar za vzdrževanje ječe, sto pintov vina in za en voz ter poleg njega še 25 pešcev delavcev za 17 dni. Omenjeni novi turški gospodar jih je po uklonitvi oplenil in odpeljal 5 ljudi; štirje so se odkupili, odkupnina je znašala 12 forintov in en denar za iskrega vranca, eden pa je še sedaj v ujetništvu. Pred uklonitvijo pa so jih Turki dvakrat oropali; prvič so odvedli s seboj 5 ljudi, od katerih se je Štefan Zaklan odkupil za 200 tolarjev in tako prišel na svobodo. Drugič pa so odvedli enega, ki je še sedaj skupaj z drugimi v ujetništvu.

MAČKOVSKI vaščani (Maskoczi falubeliek) so se uklonili leta 1636 v Kaniži stanujočemu agi Ibrahimu. Od desetih hiš so plačevali ali dajali 10 forintov, 4 forinte ognjiščnine, 60 denarjev kot darilo paši, 7 pintov masla in 2 voza z vprego. Štiri leta so ostali pri tem davku, potem pa jim je turški gospodar dajatev zvišal za 12 forintov, 9 pintov masla, 2 voza, 4 pešce, da so kalali les za skodle, in za sedem veder vina. Pred uklonitvijo so jih Turki trikrat oplenili. S seboj so odvedli 12 ljudi, enega so pobili, eden je prišel na svobodo brez odkupnine, drugi pa so še sedaj v ujetništvu.

DANKOVSKI vaščani (Dankoczi falubeliek) so se uklonili leta 1637, in sicer agi Amhetu. Od šestnajstih hiš so plačevali ali dajali 8 forintov, 2 forinta ognjiščnine, dvajset pintov vina, 8 pintov masla, kebel moke, tri voze z vprego, vsakega od teh so zadržali na delu 20 dni. Omenjeni turški gospodar jih je prodal paši Odi Ibrahimu Posgayju, ki jim je dajatev zvišal za dvajset pintov vina, štiri pinte masla, dva voza in za 16 funtov lanu. Pred uklonitvijo so jih Turki dvakrat izropali. S seboj so odvedli 15 ljudi, od teh so pet pobili, od preostalih se ni osvobodil niti eden. Po uklonitvi so enega rabotnika zadržali v Kaniži in ga poturčili. Še sedaj je tam.

GORIČANSKI vaščani (Goriczai falubeliek) so se uklonili leta 1640 agi Ibrahimu. Od osmih hiš so plačevali ali dajali 8 forintov, vsak forint računajoč po 25 grošev, 5 forintov ognjiščnine, 10 pintov masla, tri voze z vprego in poleg vsakega voza še po štiri pešce delavce za dva tedna, kebel bele moke in 12 kokoši. Dajatev in njihova količina so še sedaj iste. V letu pred

uklonitvijo so jih Turki oplenili, s seboj so odvedli 8 ljudi, od katerih se je eden rešil.

NORŠINČANI (Norsincziak) so se uklonili leta 1640. Memhetu Sinczerju so od desetih hiš plačevali ali dajali 9 forintov, vsak forint računajoč po 25 grošev, 5 forintov ognjiščnine, tri voze z vprego in poleg vsakega voza še po štiri pešce delavce, 9 pintov masla, tri keble pšenice, 12 kokoši, tri gosi in dve vedri vina. Omenjeni gospodar jih je prodal Husimu Rezu, ki jim je zvišal dajatev za 4 forinte. Turki iz Kaniže so jih v tem letu pred uklonitvijo oplenili. S seboj so odvedli osem ljudi, od teh se je eden odkupil za 30 tolarjev, enega so pobili, drugi pa so še sedaj v ujetništvu.

PEČAROVSKI vaščani (Piczeroczi falubeliek) so se uklonili leta 1640, in sicer agi Czernardiju. Od dvajsetih hiš so plačevali ali dajali 18 tolarjev, deset pintov masla, štiri voze z vprego, poltretjo vedro vina, kebel moke, dva kebla suhega sadja in dve lisičji koži. Omenjeni turški gospodar jim je dajatev zvišal za tunjko medu, osemnajst forintov, 40 pintov medu, 12 pintov masla in za pol voza; dajatev vina jih je oprostil; namesto tunjke medu morajo dati 5 vatlov tankega platna; nadalje je njihova dajatev deset kopunov, 8 gosi in 9 pešcev delavcev, ki jih Turki zadržijo na delu mesec dni. V letu pred uklonitvijo so jih Turki trikrat oplenili. Raci so odvedli s seboj: prvič dva, drugič pa šest ljudi, nato pa so turški konjeniki odpeljali s seboj 14 ljudi. Od teh se je eden odkupil za 150 tolarjev in tunjko medu. Po uklonitvi so iz te vasi trikrat na silo prijeli v Kaniži po tri može, jim odvzeli prostost ter jih proti njihovi volji poturčili.

PUCONČANI (Puczincziak) so se uklonili leta 1640, in sicer agi Czernardiju. Plačevati ali dajati so morali 10 forintov, forint računajoč po 25 grošev, tri voze z vprego, 5 pintov masla, 5 kokoši in poldrugo vedro vina. Tudi še sedaj tako dajejo. V letu pred uklonitvijo so jih Turki oplenili. S seboj so odvedli 13 ljudi, enega so pobili.

MARKIŠAVSKI vaščani (Markusoczi falubeliek) so se uklonili leta 1641, in sicer begu Alayju Amhetu. Od devetih hiš so plačevali ali dajali 6 forintov, 4 pinte masla in 4 forinte ognjiščnine. Ta njihov gospodar jih je tako v letu po uklonitvi prodal paši Odi Husainu, ki jim je dajatev zvišal za en forint, poltretji voz in za kebel moke za sultana. Zaradi teh dajatev je vas prišla na rob propada, in sicer tako, da dve leti niti en človek ni prebival v njej. Potem so se zastopniki vaščanov tlačanov odpravili v Kanižo po zagotovilno pis-

mo, ki so ga tudi dobili. Odtlej so dajali 6 forintov, 63 denarjev kot darilo paši in 4 pinte masla. Obnovili pa so samo 4 hiše, od katerih so plačevali, druge pa še sedaj stojijo opustele. Pred uklonitvijo so Turki Markišavce oplenili. S seboj so odvedli 8 ljudi, od katerih sta se rešila dva, eden po odkupnini, drugi brez odkupnine, šest pa jih je še sedaj v ujetništvu. Lani (1648 - op. J.S.) je Mihaela, sina Martina Horvata prijel na raboti v Kaniži njegov ispai in ga poturčil. Iz te vasi sta od takrat ispaiju samo še dva dajala na leto po tunjko medu s pristave Simona Baczmegeyja, a ispai ni hotel ostati pri tem, ampak jima je zvišal dajatev za tri vatle cimazin sukna. Ker tega nista zmogla, je vas popolnoma opustela.

ŠALAMENSKA VAS (Szalamonczi falu) se je uklonila leta 1641 begu Amhetu Alayju. Plačuje ali daje 8 tolarjev, 8 pintov masla in tri vozove z vprego. Njihov gospodar jih je prodal ispaiju Mustafi, ki jim je zvišal dajatev za 2 tolarja, en voz, kebel pšenične moke, kebel suhega sadja, deset funtov lanu, tri funte masla in za vedro vina. V letu pred uklonitvijo so Turki Šalamence oplenili, s seboj odvedli tri prebivalce, od katerih se je Kata Stanko osvobodila, dva pa sta še sedaj v ujetništvu. Pri plenjenju so dva tudi pobili.

PREDANOVSKI vaščani (Predanoczi falubeliek) so se uklonili leta 1642. Begu Amhetu Alayju so plačevali ali dajali 15 forintov, vsak forint računajoč po 25 grošev, osem kopunov, tri voze z vprego, 5 forintov ognjiščnine, osem pintov masla in poldrugo vedro vina. Ta njihov turški gospodar jih je prodal paši Riczaperimu Odi, ki jim je zvišal dajatev za dva tolarja, za en voz, dva funta popra, dvanajst funtov lanu in za dva pinta masla. Vse to dajejo od trinajstih hiš. Turki so enega izmed vaščanov pobili.

LEMERČANI (Lehomorial) so se uklonili leta 1642, in sicer agi Czernardiju. Od devetih hiš so plačevali ali dajali 10 tolarjev, 6 tolarjev ognjiščnine, 12 pintov masla, 10 kokoši, 4 gosi, en tolar namesto kebla moke, dva kebla suhega sadja, dva kebla orehov, tri vedre vina in štiri voze z vprego. Njihova dajatev je še zdaj ista. V letu pred uklonitvijo so jih Turki oplenili, s seboj so odvedli tri ljudi, od katerih sta se dva rešila brez odkupnine, eden pa je še sedaj v ujetništvu. Ob plenitvi so tudi enega pobili.

BREZOVCANI (Brezocziak) so se uklonili leta 1643 ispaiju ali agi Šanti Hasonu. Od desetih hiš so plačevali ali dajali 10 tolarjev, 4 forinte ognjiščnine, vsak forint računajoč po 25 grošev,

tri voze z vprego, 12 pintov masla, 12 pintov medu, poleg vsakega od treh voz še po štiri pešce delavce, volčjo kožo, kebel bele moke, dve vedri vina, deset kokoši, česalo, ki naj bi glede na trajnost in vrednost stalo 50 denarjev. Njihova dajatev je še sedaj ista. V letu pred uklonitvijo so jih Turki oplenili, s seboj so odvedli 40 ljudi, od katerih sta se dva osvobodila po odkupnini: Margita Boldžar za 165 tolarjev, Stanko Kumin pa za 80 tolarjev. Enega so pobili, drugi pa so še sedaj v ujetništvu.

NEMČAVSKI vaščani (Nemczeczi falubeliek) so se uklonili leta 1643 in sicer Ibrahimu Hodsi. Od štirih hiš so plačevali ali dajali 3 tolarje, 5 pintov masla, dva voza z vprego, en forint in 50 denarjev ognjiščne in vedro vina. Sin omenjenega turškega gospodarja jim je zvišal dajatev za 5 forintov, en kebel moke, en tolar, darilo paši en tolar in za en voz. Pred uklonitvijo so Turki dvakrat prišli in odvedli 30 ljudi, od katerih so se trije odkupili: Ambrož Maroša skupaj z ženo za 450 tolarjev, dve pištoli in 5 vatlov cimazinskega sukna ter Jurij Lepoša za 90 tolarjev. Drugi so še sedaj v ujetništvu.

PUŽAVČANI (Pusocziak) so se uklonili leta 1643, in sicer begu Amhetu Alayju. Od dvanajstih hiš so plačevali ali dajali 10 tolarjev, osem pintov masla, 4 tolarje ognjiščne, štiri voze z vprego, kebel bele moke, dva funta popra, kebel suhega sadja, osem kokoši in od mlina 2 tolarja. Tudi še sedaj dajejo toliko.

STRUKOVSKI vaščani (Strukoczi falubeliek) so se uklonili leta 1643, in sicer begu Alayju Kanisayju. Od štirinajstih hiš so na leto plačevali ali dajali 9 tolarjev, 5 forintov ognjiščne, 7 pintov masla, 3 voze z vprego, dva funta lanu in kebel moke. Pred petimi leti (1644 - op. J.S.) jih je njihov gospodar prodal paši Czeriju, ki jim je dajatev zvišal za 2 tolarja, tri pinte masla, tri voze, dva funta lanu, kebel moke, en forint kot darilo paši, 2 gosi in za 4 kopune.

MARTJANSKI tržani (Martianczi varosbeliek) so se uklonili leta 1644 agi Mustafi Pecziju. Od 26 hiš plačujejo ali dajejo 12 tolarjev, 5 forintov ognjiščne, forint računajoč po 25 grošev, paši Ceriju en tolar, 22 pintov masla in štiri voze z vprego. Le-ta jim je zvišal dajatev za dva voza. Pred uklonitvijo so jih Turki od časa do časa plenili 12 let. Izmed tržanov so odvedli s seboj 24, 4 so pobili, dva sta se odkupila: Blaž Horváth za 84 tolarjev, Andrej Još pa za 80 tolarjev in 10 pintov masla. Drugi pa so še sedaj tam v ujetništvu."

Ob tolikšnem trpljenju prebivalcev martjanske župnije razumemo hrepeneči vzklík iz Martjanske pogodbe leta 1643, se pravi eno leto pred uklonitvijo Martjancev: "... doklambi Goszpodin Bogh od Poganzske roke országh oszlobodil."

Župnija, vrnjena katoličanom (1673-1992)

Že omenjena kanonična vizitacija iz leta 1698 pravi: "Župnik v Martjancih je gospod Matija Pavel Tusilovič, po narodnosti Hrvat, doma iz Pregrada. Končal je filozofske in teološke moralne študije. Duhovnik je že 29 let, star pa je 57 let."

Tusilovič je bil prej župnik v Bogojini.

Številčno stanje vernikov leta 1698 je bilo naslednje:

V trgu Martjanci vseh prebivalcev	185
od teh katoličanov razen otrok	12
v Moravcih vseh	85
vsi nekatoličani (acatholici) razen otrok	
v Tešanovcih vseh prebivalcev	250
od teh katoličanov razen otrok	9
v Markišavcih vseh prebivalcev	40
od teh katoličani razen otrok	3
v Mlajtincih vseh prebivalcev	137
so vsi nekatoličani razen otrok,	
in katoličanov	8
v Noršincih vseh	87
vsi so nekatoličani, razen katoličanov	6
v Nemčavcih vseh	15
vsi so nekatoličani, razen otrok,	
in katoličana	2
v Predanovcih vseh	120
vsi nekatoličani razen otrok	
in enega katoličana	1
v Gòrici vseh	70
od teh en katoličan razen otrok	1
v Puconcih vseh prebivalcev	130
od teh dva katoličana razen otrok	2
v Sebeborcih vseh prebivalcev	200
od teh katoličanov razen otrok	3
v Cubru vseh	17
vsi nekatoličani razen otrok	
v Vučji Gomili vseh prebivalcev	60
vsi nekatoličani, razen	
otrok in katoličanov	5

Stanje pri podružnični cerkvi sv. Fabijana in Sebastijana:

V Šalamencih vseh prebivalcev	77
vsi nekatoličani razen otrok	
v Pečarovcih vseh prebivalcev	130

od teh katoličana razen otrok	2
v Mačkovcih vseh	25
vsi nekatoličani razen otrok	
v Dankovcih vseh	60
vsi nekatoličani razen otrok	
v Moščancih vseh prebivalcev	40
vsi nekatoličani razen otrok	
v Vaneči vseh prebivalcev	70
noben ni katoličan.	

Stanje pri podružnični cerkvi sv. Marjete v Pužavcih:

V Pužavcih vseh prebivalcev	70
vsi nekatoličani razen otrok	
v Lemerju vseh	70
od teh katoličana razen otrok	2
v Brezovcih vseh	80
od teh en katoličan razen otrok	1
v Strukovcih vseh	65
od teh katoličani razen otrok	3

Vizitatorjeva opomba:

Kjer je iz Martjanec daleč in je pot do podružnične cerkve težavna, deluje tam (v Pužavcih - op. J.S.) licenciat Adam Vertič, doma iz Gornje Lendave.

Tusiloviča je v martjanski cerkvi nasledil Matija Slavič, doma iz Turnišča. Prej je bil župnik v Soboti.

Napis iz leta 1702 na slavoloku prezbiterija martjanske cerkve: "Ecclesia renovata. Mathias Slavic pastor fuit atque decanus. Surrexit fornix" ("Cerkev obnovljena. Župnik in dekan je bila Matija Slavič. Cerkev je dobila obok").

Po smrti Matije Slaviča ni bilo takoj župnika. Župnijo je leta 1714 upravljal licenciat. Toda kmalu je župnija spet prišla v roke evangeličanov. Morda je licenciat prestopil k evangeličanom. Vendar že leta 1725 ali kako leto prej je v župnijo spet prišel katoliški župnik. Zato pravi o njej sočasni protestantski vir: "Occupata per plebanum" ("Zasedena po župniku").¹⁷

Matične knjige se hranijo od leta 1734.

Tedaj je bil v Martjancih župnik Štefan Petrovič. Sledijo župniki Nikolaj Barbely, Jurij Baltazar Raffay, Janoš Vlašič, Jožef Benkovič, Matija Cipot, Mihael Gaber, Mihael Miesz (Mesz), Štefan Solar, Janoš Terplan, Jožef Horvat I., Jožef Bagáry, Jožef Horvat II., Andrej Berden, Janez Erjavec, Alojz Antolin in p. Štefan

Balažic OFM Cap.

Od teh so za zgodovino zaslužni predvsem Nikolaj Barbely, ki je med svojim župnikovanjem (1753-1754) svojeručno overovil prepis Martjanske pogodbe.

Mihael Gaber (1753-1815) je bil velik mecen Mikloša Kuzmiča.¹⁸

Jožef Bagáry (1840-1919), prekmurski pisatelj in velik slovenski narodnjak.¹⁹ V Marijinem listu 8 (1912) str. 126 beremo o njem: "Še v visoki starosti je zvesto spolnjeval vse svoje dušnopastirske dolžnosti, čeprav je zgubil eno oko."

Jožef Pustai, sin kolarja Ivana Pozderca in Frančiške r. Nemeš, rojen 26. januarja 1864 v Beltincih. Priimek POZDEREC si je z dovoljenjem madžarskega ministrstva za notranje zadeve leta 1884 spremenil v PUSZTAI. Umril je 13. februarja 1934 v Beltincih. Kot šolnik in kantor v Martjancih je leta 1893 izdal Krszászko katolicsásnske cerkveni pesmi; leta 1898 knjižico Paduászski szveti Anton ino krüh sziromákov; leta 1900 je izšla njegova Mála molitvena kniga s potrebnimi molitvami i vnógimi peszmami za katolicsásnszko mladézen. Od leta 1899 naprej je deset let urejeval koledar Dober Pajdás. V letu 1919 je bil nekaj časa tudi urednik Novin.²⁰

Pomen Jožefa Horvata II. je opisal Andrej Berden v martjanski kroniki.²¹ O delu A. Berdena (1887-1963) bi bilo potrebno zapisati še kaj več, kot najdemo v Stopinjah 1977, str. 87.

Sedanji župnik mag. p. Štefan Balažic je prevzel župnijo 1. avgusta 1988. Nekaj tehtnih člankov je objavil tudi v Stopinjah. Njegovo delo

18 Prim. Jože Smej, Muza Mikloša Kuzmiča, Ljubljana 1976, str. 20-21.

19 Prim. Ivan Škafar, n.d. pod op. 10; Jože Smej, n.d. pod op. 1, in isti, Prekmurski pisatelj Jožef Bagáry in milenij madžarske države leta 1896, v: ČZN 49 (1978) št. 1, str. 115-123.

20 Prim. SBL II, 603 in še natančneje Ivan Škafar, Bibliografija prekmurskih tiskov od 1715 do 1919, Ljubljana 1976, pod imenom Pustai Jožef v Avtorskem kazalu, str. 93; Janez Erjavec, n.d. pod op. 11, str. 88.

Pustai v predgovoru Cerkvénih peszmi iz leta 1893 sicer pravi, da ni daleč čas, ko bomo vsi lahko "po obcsinszkom jeziki nase domovine dicsili Bogá", in "Sz vogrszkimi peszmami záto i eta kniga túdi k etomi cili scsé szlovenszko lüdsztvo blizse i blizse pripelati", vendar moramo na to gledati z zornega kota tistega časa. Hud pritisk na učitelje, doba najhujše madžarizacije itd.

Podobno moramo reči glede tega, da je Pustai junija 1918 med člani Madžarsko izobraževalnega društva za Vendsko krajino (prim. ČZN 33 - 1938, snopič 1, priloga, Arhiv za zgodovino in narodopisje III, str. 32).

21 Glej objavo J. Erjavca v Stopinjah 1977, str. 86-87.

17 Prim. Sándor Payr, Egyháztörténeti emlékek. I. kötet. Sopron, 1910, str. 371.

v martjanski župniji je deloma opisano v Stopinjah pod naslovom Važnejši dogodki Pomurskega pastoralnega področja.

V anale martjanske župnije mora biti vpisan tudi Josip Dravec, rojen 25. septembra 1912 v Martjancih, sin Janeza in Karoline, roj. Horvat. Biva v Zagrebu, Savska c. 155 B.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti mu je izdala dve knjigi: Glasbena folklor Prekmurja, Pesmi, Ljubljana 1957 in Glasbena folklor Prlekije, Pesmi, Ljubljana 1981.

Ta prikaz martjanske župnije v perspektivi 600 let naj rabi kot "popotnja" za njeno 700-letnico leta 2092.

Omazga Lucidat p. 1315: Battestany coalad lucidate
I. Adam marcolli couye.

47.

Imo 1649 die 22 Nouembris

Possession: Saug Colla (Arisserre) adiacentibus districtu
muntallya, P. B. L. m. B. m. d. k. Vic. J. sp. d. Galyondi P. d.
B. a. f. B. l. b. i. o. Vic. P. i. o. M. o. r. u. n. c. J. o. y. y. i. s. B. u. l. l. a
J. o. s. a. s. P. o. s. t. o. l. o. J. a. s. p. a. r. f. e. l. l. y. u. l. m. y. s. i. r. e. V. a. s. V. o. r. o. m. y. y. i.
m. l. E. s. t. u. l. l. i. G. r. a. f. P. a. l. a. c. i. u. s. H. r. u. n. k. o. H. a. g. a. P. a. r. a. n. d. o.
l. a. l. l. y. a. b. o. l. B. H. o. m. s. V. a. r. m. y. y. i. n. k. E. m. i. f. e. r. e. n. d. u. l. k. i. j. o. n. s.
L. e. t. i. n. k. J. a. q. u. i. s. i. h. e. a. t. s. i. d. e. a. l. a. m. y. s. i. r. e. S. a. l. u. t. e. m. h. u. y. a. b.
A. m. o. C. o. s. u. g. g. m. i. n. t. e. a. S. y. e. u. a. T. o. r. o. t. k. i. T. r. a. c. e. a. n. a. k. c. o. n. f. o. r. m. a. t. i. o.
i. a. n. t. e. i. d. e. n. t. i. t. a. l. f. o. g. u. a. i. n. s. y. e. a. d. C. o. f. f. i. c. i. o. a. m. u. d. a. T. o. r. o. t. k. i. n. e.
P. a. r. c. e. l. l. a. m. y. s. i. a. h. o. d. o. l. e. a. c. i. o. n. e. V. i. l. l. e. f. e. l. l. y. e. b. a. P. a. l. u. k. a. d. o.
i. a. t. h. o. d. o. l. e. a. b. l. t. e. u. j. o. m. e. d. P. a. l. u. k. a. l. l. T. o. t. t. e. r. a. b. l. a. s. t. i. C. o. m. m. u. n. i.
m. e. n. y. i. l. i. t. h. e. e. u. i. t. e. l. D. o. c. t. N. e. m. p. e. l. e. u. a. g. y. P. o. l. g. a. r. o. k. i. H. o. d. o.
i. n. s. a. k. P. o. r. o. t. k. a. k. u. a. g. y. g. y. r. m. b. e. k. h. u. y. m. e. k. A. t. s. i. l. l. y. e. S. o. g. l. y. o. k.
b. o. l. B. a. b. a. d. u. l. t. a. k. i. u. a. l. a. k. i. s. a. b. s. l. y. a. m. a. k. m. e. n. y. i. h. o. d. o. l. a. b.
P. a. r. c. e. l. l. a. B. e. k. i. P. o. m. y. s. i. n. e. B. a. b. a. d. u. l. t. e. m. l. l. y. k. i. T. o. r. o. t. k. i.
V. a. g. y. V. a. r. b. o. s. u. a. g. y. s. i. h. o. l. e. u. a. g. y. h. o. n. i. l. e. t. J. o. s. e. p. h. J. a. q. u. i. s.
i. t. o. n. a. k. a. P. a. r. i. e. s. t. i. k. i. n. e. u. k. e. b. e. k. i. l. l. y. e. f. o. r. m. a. t. i. o.

ayut
krako. Ordinis B. Pauli Primi Ermites. Regencem uyy.
mine a Boedkai habouria ucian, circa Anno 1622 auct.
Summat. Hagi Ibrahim Jspaiának, p. 50. Berben ha,
boruab, circa Anno 1623 Boedk. B. a. t. J. s. p. a. i. a. a. b. r. o. n.
Summat. hucua formosa verti. M. s. f. J. o. m. y. l. B. T. o. b. a. k.
Ibrahim Jspaiá kiuan illok egy n. i. s. t. h. o. r. e. E. g. y. d. u. p.
P. a. s. a. i. P. r. e. B. o. d. h. a. r. m. i. n. e. s. V. i. c. u. j. a. b. E. i. c. T. a. l. l. i. c. o. k. i.
i. s. J. o. s. e. p. h. I. t. e. m. B. a. s. t. a. r. m. u. n. k. i. a. e. r. o. h. a. e. T. a. l. l. i. c. o. k. i.
u. a. m. a. k. I. l. l. o. k. I. t. e. m. B. a. s. t. a. r. a. d. o. i. a. l. T. i. b. e. n. o. y. o. l. e. s. f. o. n.
r. i. n. e. c. a. d. i. s. i. l. l. o. k. i. r. e. g. e. n. c. e. m. i. s. u. g. y. u. o. l. e. h. i. a. t. s. f. e. l. l. y. e. l.
m. y. s. i. r. e. h. a. e. T. a. l. l. i. c. o. k. i. a. b. e. n. k. i. u. n. d. k. i. u. a. m. y. a. k. I. l. l. o. k.

E. z. m.

